

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
במדבר
סיון ה'תש"פ ב'של"א
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

דברי חיזוק והתעוררות עם חזרת הציבור להתפלל וללמוד בבתי הכנסת, איסור קלות ראש ושיחה בטילה ובפרט השארת טלפונים דלוקים בעת התפילה, להימנע מקריאת עלונים באמצע התפילה.

להשתחוות בכניסה לביהכ"נ ולומר את הפסוק ואני ברב חסדך אבוא ביתך וגו'.

השלמה בעניין המחלוקת בין שני צדיקים לגבי צרה שהיתה בזמנם, האם זה בגלל חוסר קדושה וצניעות או בגלל עוון שיחה בטילה בבית הכנסת.

השלמה בעניין נישוק ספר תורה בתקופת הקורונה, ומתי אומרים שומר מצוה לא ידע דבר רע.

השלמה בעניין שאין שום קושיא על גדולי הדור בזמנינו שהורו לסגור את בתי הכנסת והשיבות בגלל הקורונה. ביאור מאמר הגמ' ברכות כח: בשעת פטירתו של רבן יוחנן בן זכאי, אמר להם פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא, ודחיית המובא בהשלמות ל'הגהות וציונים' בש"ס עוז והדר בשם כת"י רש"י כי בביכול ריב"ז "דמייך" זאת לפני מיתתו כיון שמוחו של אדם ריק לפני פטירתו, והוכחות לכך שהדבר אינו נכון.

שתי הערות על המובא בשו"ת אור לציון חלק יו"ד החדש שיצא לאחרונה, האם שחיטת כת הדרדעים כשרה לפחות בדיעבד, ובעניין חליטת הבשר בישיבות הקד'.

הבהרת מרן שליט"א לגבי מה שכתב בעיני יצחק הל' חליטת הבשר, על בעל ילקוט יוסף שכתב דברים אחרים בשמו.

דברי מרן שליט"א בשבח הספר "בנין משה" על הלכות שבת חלק ג' מאת הרה"ג משה רצאבי שליט"א, שיצא לאור השבוע.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 545

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

השיעור מוקדש להצלחת הרב אהרן חיים בן שלמה יצ"ו,
ולהצלחת כל בני משפחתו.

המקום ב"ה ירצה נדבתם, ויברך מעשי ידיהם, מכל צרה ונזק יצילם,
ויפתח לב בניהם לתלמוד תורתו, ויגדלם לעבודתו וליראתו,
וימלא כל משאלות לבם ולבכם לטובה, אכי"ר.

בשם רחמן. השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב אהרון חיים בן שלמה מהעיר צפת ת"ו, ולהצלחת כל בני משפחתו. הוא ידיד ותיק, ירבו כמותו בישראל. המקום ב"ה ירצה נדבתם, ויברך מעשי ידיהם, מכל צרה ונזק יצילם, ויפתח לב בניהם לתלמוד תורתו, ויגדלם לעבודתו וליראתו, וימלא כל משאלות לבם ולבכם לטובה, אכ"ר.

דברי חיזוק והתעוררות עם חזרת הציבור להתפלל וללמוד בבתי הכנסת, איסור קלות ראש ושיחה בטילה ובפרט השארת טלפונים דלוקים בעת התפילה, להימנע מקריאת עלונים באמצע התפילה. ברוך ה' שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה שחזרנו לבתי כנסיות, לשוב ולהסתופף בחצרות בית ה'. מזה זמן רב בעוונותינו הרבים, אוי לבנים שגלו מעל שלחן אביהם [ברכות דף ג' ע"א]. נסגרו בתי כנסיות ובתי מדרשות. עתה אנחנו מייחלים שהסכנה תחלוף כליל, ולא תקום פעמיים צרה. שלא נצטרך פעם נוספת שוב ח"ו לצאת ל"גלות" זו.

בכדי שלא נצטרך להיכנס שוב למגיפה, כבר כעת אנחנו חייבים לעשות חשבון נפש. בפרט שקראנו בשבת שעברה פרשת בחוקתי, בה כתוב כי אם התולה את ענשי השי"ת במקרים ח"ו ולא לומד את הלקח, ענשו יוכפל ויגדל. אם לא מסיקים את המסקנות, ולא מתקנים את התיקונים הנדרשים, אזי הקב"ה אומר שהוא ילך עם העושים כן, בחמת קרי ח"ו.

בשיעור הקודם הרחבנו בענין זה, וכבר נתפרסמו מכתבם של גדולי ישראל, מראשי אלפי האומה, המעוררים על הדברים הטעונים תיקון, וראש וראשון להם הוא פירצה שנכנסה בשנים האחרונות, והיא נוגעת לקדושת בתי הכנסת. אנכי בעצמי לא ידעתי עד היכן הגיעה חומרת הדברים עד שנודע לי לאחרונה.

כך כתוב למשל במכתבו של הגר"ח קנייבסקי שליט"א, הנה בעוונותינו הרבים, כבר כמה שבועות שנתגרשנו מבתי כנסיות ובתי מדרשות, כעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו. ונראה שזהו אות מן השמים, בעון שמזלזלים בקדושת ביהכ"נ בזה שבשעה

שמתפללים, הפלאפונים פתוחים ומדברים בהם. כאשר מדברים בטלפון, הדבר גרוע מאד. אבל גם עצם השארת הטלפון פתוח, וההסתכלות בכל רגע מי התקשר אליו, זה מהווה הסחת דעת מן התפילה. ראשו בחוץ, ולא כאן. הוא מתכנן ומתכוון, מה לומר ומה לענות. מה התקשרו, ומה רצו. השם ירחם. והוי זלזול גדול בתפילה ובקדושת בית הכנסת שלא שערם אבותינו מעולם. הפירצה התחדשה רק בדור שלנו. והוא נגד ההלכה בש"ע או"ח קנ"א. שם כתוב כי אסור לנהוג קלות ראש בבתי כנסיות ובתי מדרשות ולשוחח בהם שיחה בטילה. ובזוהר הקדוש ויקהל דף ר"ה ב' איתא דברים נוראים בזה.

נראה את "הדברים הנוראים" שאומר הזוהר שם בזה"ל, כיון דעאלו עמא קדישא לבי כנישתא, אסיר לאשתדלא אפילו בצורך בי כנישתא, אלא במלי תושבחן וצלוחא ואורייתא וכדקא חזי לון. דהיינו, כאשר בני ישראל נכנסים לבית הכנסת, אסור לדבר אפילו בצרכי בית הכנסת, לבד מתושבחות, תפילות ולימוד. ומאן דאשתדל במלין אחרנין ובמלין דעלמא, דא איהו בר נש דקא מחלל שבתא. מכיון שהזוהר מדבר על השבת, הוא מזכיר חילול השבת, ואז האיסור חמור שבעתיים. בשבת צריך להיזהר בה הרבה יותר. מי שעושה כן, מוציא את חלל השבת, מוריד את קדושתה ח"ו. אך כמובן גם בימות החול אסור לדבר שם דברים בטלים, אך בהם מותר לשוחח בדברים שהם מענין בית הכנסת. לית ליה חולקא בעמא דישראל. תרין מלאכין ממונן על דא ביומא דשבתא, ואינון שוין ידיהון על רישיה, ואמרי וי לפלניא דלית ליה חולקא בקודשא בריך הוא. דהיינו, לבד ממה שהם אומרים זאת, הם גם מניחים עליו את ידיהם, כדי שהקללה תחול עליו בפועל, ואומרים כי אין לו חלק בקב"ה. כמובן, מדובר כאן על עניינים רוחניים, ולא גשמיים. ועל דא בעי לאשתדלא בצלותא ובשירין ובתושבחן דמאריהון, ולאשתדלא באורייתא.

כמובן ישנם דברים רבים אחרים הנוגעים לבתי הכנסת הטעונים חיזוק. דומני כי מכיון שגם הכוללים והישיבות הק' נסגרו, אזי גם ראשי הכוללים והישיבות צריכים לראות את מה נחוץ לתקן. בעוונותינו הרבים לא חסר דברים הטעונים תיקון, אך נשאר את ההחלטות לגדולי הדור, שהם יטפלו ויראו מה אפשר לתקן. כלומר, בודאי שישנם דברים רבים ידועים הצריכים תיקון, אך ישנה מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע. לכן נשאר להם את ההחלטות, אלו דברים ראויים להישמע, וצריכים חיזוק בימים אלו.

ובכל זאת, אין בדברינו כעת כדי לפטור את היחידים. אם את הציבור הכללי אין לנו יכולת לתקן, עכ"פ כל אחד יראה בעצמו את מה הוא יכול לתקן, ומה הן אפשרויותיו. לגבי כלל הציבור, אני מקווה שזקני הדור יפרסמו מה שצריכים להתחזק.

דבר נוסף שצריך לחזק בבתי הכנסת, הוא עניין העלונים. אני ממש מתפלא לראות אנשים, ולא דוקא כאלו שהם עמי ארצות ריקים ופוחזים, אלא יודעי ספר וכד', שהם מסוגלים לשבת עם עלון באמצע התפילה, פתוח לרווחה, לעיני כל העולם.

השם ישמרנו. יש לתקן שאין לחלק עלונים אלא לאחר עלינו לשבת. ושכל אדם לא יזוז ממקומו עד שיגמור עלינו לשבת.

אומרים מילתא דבדיחותא, כי 'עלינו לשבח' בא אל הקב"ה, וקבל לפניו שאנשים מזלזלים בתפילה זו. יוצאים מבית הכנסת, ונחפזים לדרכם. כבר בעת אמירת על כן נקוה נמצאים בחוץ. אמר לו הקב"ה, אני אפייסך. בראש השנה אקבע אותך באמצע תפילת המוסף, בחיל וברעדה, אז אף אחד לא יחשוב לדלג אותך...

אין צורך להרחיב ולפרט שאין למשל זה שום בסיס, כי ההיפך הוא הנכון, ייסודה העיקרי של

מובן איפוא שאיסור דיבורי חול צריך תיקון. יש לקבל קבלות, ולראות כיצד לשמור על קדושת בתי הכנסת. עוד לפני שנכנסים לבית הכנסת, יש לכבות את הטלפון לגמרי, עד לסוף התפילה. אלא אם כן ישנם דברים הכרחיים, פיקוח נפש, או כאלו שמבלעדיהם הוא לא יבוא בכלל להתפלל, אז אפשר להתיר, ולהשאיר את הטלפון על מצב שקט, וכמובן אם מוכרח לענות לצאת ולדבר בחוץ. רק במקרים כאלו אפשר להתיר לראות מי מתקשר, וגם לדבר בשעת הצורך. אבל לבד ממקרים אלו, יש להתנהג כפי שכתבו כל הרבנים, גדולי הדור, שאיסור חמור לאין ערוך להשאיר את הטלפון בלתי כבוי.

לגבי דיבור בבית הכנסת בשבת, כדאי להביא מה שכתוב בעץ חיים למהרי"ץ זיע"א וחלק א' דף ק"ל ע"א, כל אדם יהא זריז וזע וחרד מקדושת בית הכנסת בשבת יותר מבחול, שלא לשוח שם בשום דבר, כי אם בשבחה דצלותא. כי הקדושה היא בגבורא רבה שם, יותר מאד מבשאר ימים.

וחיוב זה מוטל על רבני הקהל, להודיע לעם חומר הדבר. וכל שכן אם ישיח שיחת חולין, כי הוא כמחלל שבת. וראוי להם לתקן תקנות בקנסות על זה.

על החומרא שבכך באופן כללי, דהיינו גם בימות השבוע, ימי החול, יש ללמוד מן הזוה"ק דלעיל מינה בפרשת תרומה [דף קל"א ע"ב] וז"ל, מאן דמשתעי בבי כנישתא במילין דחול, ווי ליה דאחזי פרודא, ווי ליה דגרע מהימנותא, ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל, דאחזי דהא לית ליה אלהא, ולא אשתכח תמן, (ולית ליה חולקא ביה), ולא דחיל מניה, ואנהיג קלנא בתקונא (ס"א בתקיפא) עילאה דלעילא. דהא בשעתא דישראל מסדרי בבי כנישתא סדורא דשירין ותושבחן וסדורא דצלותא, כדין מתכנשי תלת משריין דמלאכי עלאי. משרייתא חדא אינון מלאכין קדישין עילאין וכו' ע"כ.

תפילת עלינו לשבח ניתקנה במוסף דראש השנה, ומה שנוהגים לאמרה בסיום התפילות הוא תקנה יותר מאוחרת, ויש בה שתי דעות. או שהיא מתקופת חלק הגאונים, אך מסתבר יותר שהחלה מתקופת הרוקח והלאה, אח"כ מרבי יעקב בעל הטורים, כי לפנייהם לא הוזכרה בספרים ובסידורים תפילת עלינו לשבח בסיום.

להשתחוות בכניסה לביהכ"נ ולומר את הפסוק ואני ברב חסדך אבוא ביתך וגו'.

בנוסף צריכים לחזק את ענין ההשתחויה בכניסה לבית הכנסת. בכדי שאדם ירגיש היטב שהוא נכנס לבית ה', לא למכולת או לאיזה גן השם ישמור. אנשים רגילים להיכנס לבית הכנסת, כביכול הוא בית רגיל, או אולי אולם.

עוד לפני שנכנסים לבית הכנסת, בחדר החיצוני, צריך לומר את הפסוק [תהלים נ"ה], **בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרָגְשׁ**. אחרי כן את הפסוק [שם ה'], **וְאֲנִי בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבֹא בֵיתְךָ, אֲשֶׁתַּחֲוֶה אֶל הַיֵּיכָל קִדְשֶׁךָ בִּירְאָתְךָ**. כל זאת עוד לפני שנכנסים, שלא כמו החושבים לומר את הפסוק 'ואני ברוב חסדך' תוך כדי שנכנסים. ואף שישנם הסוברים כן, נתברר כי הגירסא העיקרית היא לאמרו לפני כן, כי הפסוק נאמר בלשון עתיד, **וְאֲנִי וגו', אֲשֶׁתַּחֲוֶה וגו'**, ואז נכנס ומשתחוה. אותו הדבר ביציאה, להשתחוות, ולומר 'נחני בצדקתך וגו'.

אלו דברים העומדים ברומו של עולם, ובני אדם מזלזלים בהם. **פָּרַם זֵלוֹת לְבָנֵי אָדָם** [תהלים י"ב]. ידוע על כך מאמר הגמרא בברכות [דף ו' ע"ב].

גם מהרי"ץ באיגרת המוסר שלו מעורר על כך, אך השנה שלא היינו במקומות הקבועים, לא זכינו לקרותה בשבת שלפני כ"ח ניסן. באיגרת זו הוא מוכיח תחילה וראש על חיזוק בתפילה.

יש להסביר את פתיחת דברי מהרי"ץ. לכאורה כאשר מתרגשת צרה על עם ישראל, קודם כל יש לבדוק אם יש עוברי עבירה בסתר. מסתבר כי חלק מראשי הקהל אמרו כך למהרי"ץ

בעיקבות הצרות שהיו להם, כי צריך לראות ולפשפש אם חלק מן האנשים מתנהגים בצורה שאינה נאותה. מהרי"ץ משיב ואומר כך, **אם באנו לחפש במטמוניות, נסתכל קודם בגלויות**. כלומר, לא חסרות עבירות גלויות. הדברים שבגלוי חמורים דיים, עוד לפני שנדרוש בדברים הנסתרים. במטמוניות אין לנו ידיעה, ושמא נגלה אותם או לא. או שנמצא, או שלא נמצא. אך קודם כל עלינו לתקן את הדברים שבפרהסיא. עניינים חמורים וגרועים.

נמשיך לקרוא באיגרת. נמצא לפנינו תילי תלים עבירות שהורגלנו בהם ונעשו לנו כהיתר. ראשונה שבהם, עיקר חיותנו ותפילתנו ועסק התורה, שאנו עושים אותם עראי וטפילה. ובהיכנסנו למקדש מעט וכו'. בשבת נאספים מפני איסור מלאכה, כאילו נכנסים לעבודת ה'. עושים עצמנו במזיד וברצון שכנים רעים. נכנסים בלי מורא, כנכנסים ליטייל. כלומר, אין הרגשת פחד מהדר גאווה של הקב"ה. כאילו כופרים שחם ושלוש לא נמצא שם אדון העולם. השם ירחם. ואידך, זיל גמור.

ולעניין האמור לעיל כי עוד לפני שנכנסים לבית הכנסת, בחדר החיצוני וכו', כדאי להוסיף ולהעיר שבתמין וכן כאן בא"י בשנים הראשונות, הכל נהגו כך בפשיטות ואפילו ההמונים. איתמר.

השלמה בעניין המחלוקת בין שני צדיקים לגבי צרה וגזירות שהיו בזמנם, האם זה בגלל חוסר קדושה וצניעות או בגלל עוון שיחה בטילה בבית הכנסת.

הבאתי [בשיעור מוצש"ק אחרי מות וקדושים] את המעשה בשני הצדיקים, מה"ר פינחס מקאריץ, ורב ייבי סבא. מסופר שבעירם השתוללה מגיפה, והם נחלקו על מה חרי האף הגדול הזה? רבי פינחס מקאריץ אמר כי המגיפה באה בגלל הפריצות. היה נהוג שם כי נשות בעלי החנויות הולכות לבדן אל בתי העשירים הגוים, ומציעות להם את סחורתן, והוא חשש לייחוד ולמכשולים. אמר אולי הן מגיעות לידי חטאים. רצה לתקן את העון ההוא.

שערי יצחק – השיעור השבועי

בדברים אחרים שאינם מעיון התפילה, הרי הוא מפרק ומקלקל, קורע את הקשר בינו לבין הקב"ה. הוא משול לאשה הבוגדת בבעלה. בספר יחזקאל [ט"ז ל"ב] כתוב, **הָאִשָּׁה הַמִּנְאָפֶת, תִּתֵּן אִישָׁהּ תִּקְחָ אֶת זָרִים**. כיצד אדם מסוגל להיכנס לבית הכנסת, שהוא ביתו של הקב"ה, ועושה דברים אחרים? הוא מסתיר את העניינים האישיים והפרטיים שלו.

זהו מי שנרמז בפסוק, **הַכְּזוּנָה יַעֲשֶׂה אֶת אֲחוֹתֶיהָ. אֲחוֹתֶיהָ מִלֶּשׁוֹן אַחֶיהָ, וּבִכּוּנָהּ אִיחָיו קָרְעִים**. אדם המדבר באמצע התפילה, מחליף ממיר וקורע את הדבקות בקב"ה.

לפי זה נבין היטב את מאמר הזוה"ק דלעיל, דלית ליה חולקא באלהא דישראל, עד כדי כך.

זהו הרעיון שראיתי בספר פיקודיך אשיחה נחלק ג' שער התפילה, דף שצ"ט. וזה לשונו, **חשבתי שיש בזה רמז חשוב עד מאד, להבין השייכות של ענין שיחה בשעת התפילה, עם הענין של הכזונה יעשה את אחותינו. רק כאמור, אחותינו מרמז על לשון דביקות מלשון אחוה, ומלשון קרע שאינו מתאחה (עי' מועד קטן כו:)** הרי לנו כי הוא ענין של דביקות, ואם כן קאי על התפלה שהוא זמן של דביקות ישראל בהקדוש ברוך הוא.

אדם מדבר עם הקב"ה. אומר לו שבחים בפיו. מדוע אתה חושב על עסקיך? ולא זו בלבד, אלא מראש הינך דואג להיסח דעת מן התפילה. ובמלים אחרות, נראה כי אתה רוצה "לומר" את מלות התפילה רק בכדי לצאת ידי חובה, הפה יריץ מעצמו את המלים, ולמהר לברוח מן הקב"ה. כיצד אתה עושה כן? אתה מדבר עם הקב"ה, וביחד מתכנן דברים אחרים. ולא בשוגג, אלא במזיד. השם ישמור. תלונתנו אינה על השוגג. מחשבתו ברחוק, והוא לא אשם כל כך. אבל זה שמכניס טלפון פתוח, ומראש עושה פעולות הנוגעות להיסח הדעת מן התפילה, זה חמור מאד. השם ירחם.

מאיך רב ייבי סבא אמר כי הוא יודע שזאת אינה הסיבה. וכיצד הוא ידע? כי רב ייבי סבא היה גבאי צדקה, ומן הכספים האלו שהן קיבלו ממכירת הסחורות, העבירו אליו תרומות. הוא ידע עפ"י כי אין בכסף שלהן חטא. לכן הוא נחלק עליו ואמר כי העון הוא מחמת שמדברים שיחה בטלה בבתי כנסת. מפטפטים, כאילו הוא בית רגיל, ועון זה הוא שגרם למגיפה. הם דנו ביניהם, ולא הגיעו לכלל הכרעה, אמרו נייטי ספר ונחזי. דהיינו, נפתח בחומש ונראה איזה פסוק יצא.

פתחו, ונתגלה אליהם הפסוק [בראשית לד לא], **הַכְּזוּנָה יַעֲשֶׂה אֶת אֲחוֹתֶיהָ**. אמר מה"ר פינחס מקאריץ, הנה מקרא מלא כמו שאמרתי...ענה לו רב ייבי, הסתכל נא בתרגום ירושלמי, המכונה תרגום יונתן, בו כתוב כך, **דלא להוי משתען בבתי כנישתהון ובבתי מדרשיהון**. תרגום ויספר, ואשתעי. התברר כי שניהם צדקו, ואלו ואלו דברי אלהים חיים. שני החטאים גרמו. ובכל זאת, מכיון שחטא אחד כתוב מפורש בפסוק, והשני רק בתרגום, משמע לי כי מה שכתוב בפסוק הוא עיקר, והתרגום הוא רק טפל. ממילא יכול להיות שהעון העיקרי הוא הפריצות, אך השיחה הבטילה בבית הכנסת היתה בבחינת מכה בפטיש.

זהו מתוך מה שדיברנו בשיעור הנז"ל, והוספנו חידוש על כך, ואכמ"ל. עתה יש לברר מדוע פסוק זה מתקשר לאיסור דיבור בבית הכנסת? וביאור השאלה היא כפי שהסברתי אז בשיעור, כי התרגום מדבר על ענין אחר בכלל, שלא יהיה גנאי וחילול השם, כאשר עם ישראל הולכים לבתי כנסיות, יספרו את מה שקרה לבתו של יעקב אבינו, ורב ייבי סבא לא נסתמך עליו אלא רק בתורת רמז, ואפילו שהרמז הוא תלוש וקלוש.

אולם בכל זאת יש כאן רעיון עמוק. אדם שמדבר שיחה בטילה בבית הכנסת, ואינו מרוכז בתפילה. מחשב במזיד ולא בשוגג

וצריך לראות שדביקות הזאת, תהיה באופן חשוב להקדוש ברוך הוא, שבעת הדביקות והתפלה לא יעסוק בדברים אחרים. דאם יעסוק בשיחה ושאר עניינים, הרי הוא דומה לאשת נעורים הבוגדת בבעלה, כמו שכתב הנביא (יחזקאל טז, לב) תחת אישה תקח את זרים. וזהו הכוונה יעשה את אחותינו, בשעת דביקותנו בהבורא ברוך הוא, הכי נעשה את הדביקות חלילה כאשה הזונה מתחת בעלה. וכל על דרך זה, המתפלל ואין מחשבתו נקיה ושלמה בשעת התפלה.

לכן אנחנו קוראים לכל מקום ומקום, שיראו לפי הציבור שלהם, ולפי האפשרויות שלהם, איזה דברים צריכים תיקון. יהי רצון שבזכותם הקב"ה ירחם עלינו, ולא נשוב לדאבה עוד.

השלמה בעניין נישוק ספר תורה בתקופת הקורונה, ומתי אומרים שומר מצוה לא ידע דבר רע.

דיברנו גם על נישוק ספר התורה בזמן שישנו חשש לדיבוק ח"ו. ואמרנו כי מכיון שאין חובה לנשק את הספר, לכן במקרים שישנה סכנה, צריך להימנע מכך. הבאנו כי טען הטוען, מדוע לא לנשק את הספר? הרי כתוב בפסוק וקהלת ח', ה', שומר מצוה לא ידע דבר רע. הרוק המגיע מאת הנישוק הוא ממצוה. למה לא לנשק? הארכנו על כך, ענינו ואמרנו בס"ד כי היכא דשכיח הזיקא שאני.

ידידנו הרב אלישע חן יצ"ו שלח לי מכתב על כך בזה"ל, אודות שומר מצוה וגו' בנישוק ספר תורה, ראוי לציין שלדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל אין בזה משום שומר מצוה לא ידע דבר רע מטעם אחר, כמתבאר בשו"ת ישא יוסף חלק א' סימן ל"ב, כיון דלא היה נמנע לגמרי מלנשק בפה, כהנהגת הרה"ק מטשכנוב שהיה מנשק בידו, אלא היה מנשק בפיו את מעיל הס"ת בריחוק קצת בלי נגיעה. אעפ"י שיש בכך חסרון חביבות מסוים, בכל זאת עדיין הוא מראה אהבה וחביבה לספר תורה. והוא על פי דברי הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות רוצח הלכה ד' דאסור לאדם ליתן מעות או דִּינָרִים לתוך

פיו, שמא יש עליהם רוק יבש של מוכי שחין או מצורעים או זיעה וכו', יעו"ש.

וממילא הוא מקום שיכול לקיים את המצוה בלא כניסה לחשש סכנה, כיון דאין חסרון בכך שאינו מנשק ממש, כי עדיין ניכר לכל שהוא מחבב את המצוה ומנשקה, אלא שרק לא נוגע ממש בפיו. ואחר שיכול לחבב את המצוה על ידי כן, שוב אין בנישוק ממש משום שומר מצוה. ויעוין עוד בשו"ת וישמע משה חלק ב' עמ' ס"ח בביאור הנהגתו, וכן בספר אורח נאמן סימן קל"ד ס"ק י"א, על אלו שנמנעים מלנשק בפה מטעמים אחרים. מבחינת חיבוב המצוה, נישוק ביד הוא פחות מנישוק בפה ממש. עולה הטענה, כיון שאפשר לנהוג באופן כזה, ואפילו לכתחילה, מדוע לדון מצד שומר מצוה לא ידע דבר רע.

[משמע מלשון מעכ"ת דבנדון דידן נמי אפשר דשייך עניין שומר מצוה לא ידע דבר רע, אלא שאין צורך לדון בזה. אבל מן הלשון המובא לעיל בשם הגרי"ש"א, משמע לענ"ד דסבירא ליה דבנדון דידן לא שייך עניין זה כלל, וממילא אין לסמוך על זה. ואדרבה אם יסמוך על זה ויסתכן, הרי הוא מתחייב בנפשו. דשומר מצוה לא ידע דבר רע, לא שייך אלא באופן שאי אפשר לקיים את המצוה בלא להיכנס לחשש סכנה, משא"כ בנדון דידן. הערת ידידנו הרה"ג איתמר כהן שליט"א.]

אמנם אינני יודע אם אפשר להשוות ממש בין הנישוק ביד לבין הנישוק בפה. אם אנשים ידידים נפגשים ורוצים להתנשק האחד עם השני, אם הוא לא ינשקו ממש בפה, יש בכך חסרון מסוים. אלא אם כן חסרונו לא יהא מורגש.

[וזו בדיוק כוונת הגרי"ש"א, ש'חסרונו לא יהא מורגש', כי מנשק בפיו אלא שברחוק קטן. הוספת הרב אלישע יצ"ו.]

ואולי על פי הסוד דיש לנשק את ספר התורה דוקא בפה, כמבואר ביסוד ושורש העבודה סוף

הספר תורה. אם הוא עשה זאת באיסור ח"ו, עתה שהוא מחבק ומנשק את הספר תורה, זוכה ומתקן מדה כנגד מדה.

מהרי"ץ [הובא בעץ חיים מהדורא בתרא במוסגר, ובפסקי מהרי"ץ חלק ב' דף תכ"ז סעיף י"א] אומר כך, כשמנשקים את התורה, יכוון להדביק רוחניותו ברוחניותה. מובן כי לא מדובר כאן על נישוק גשמי, אלא על בחינת, **יִשְׁקְנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ**. נישוק שהוא פעולה חיצונית נועד להראות על הקשר הפנימי העמוק של אהבה וחיבה לספר תורה. אדם מביע בכך כי הוא חפץ להידבק בפנימיותה של תורה.

יש לדעת כי עוד מבלי קשר כלל למגיפת הקורונה, זו היתה הנהגת הרב אלישיב. מסתבר שהוא היה אסטניס, או שהפריע לו משהו אחר שלא נודע לנו. אולי הוא ראה מי שהתנהג בצורה שלא היתה נעימה לו. אולי כדלעיל, חשש כי מעורב שם רוקם של אנשים חולים, לכן החמיר בזה. ובכל אופן זו היתה הנהגתו הפרטית שלו, והוא לא אמר ופרסם לאחרים לנהוג כמותו. מה שקרה הוא שתלמידיו הסתכלו עליו, התבוננו ושמנו לב להנהגתו, שאלוהו וענה כנז"ל כי זוהי סיבתו.

לכן ההוראה היא כך. מי שאינו חושש, שימשיך וינשק ממש. ומי שחושש, או שהוא אסטניס, ינשק באמצעות הטלית. הדבר אינו מהווה בזיון למצוה ח"ו, מכיון שנוהג כך מפני סיבה מסויימת.

יש צורך להדגיש שדבר זה אינו נראה כמו שאמרו על יששכר איש כפר ברקאי, [בספ"ד דפסחים, דף נ"ז]. שדאג לכבוד עצמו, ובהתעסקו עם דם הקרבנות כרך ידיו בשיראין. מובא שם כי מנהגו היווה קצת זלזול בכבוד שמים. שקליה לְמִטְרָפְסִיָּה. דבר זה אינו שייך בעניינינו, כמו שהסברנו. ובזמן המגיפה פשוט עוד יותר שהדבר אסור מצד ונשמרתם מאד לנפשותיכם. ובזמנים אחרים, מי שקשה לו שינשק בהפסק טלית.

שער ח' בשם האר"י ז"ל, חשיב דאי אפשר לקיים את המצוה בשלימותה כאשר מנשק בריחוק קמעא, ועל כן צריך לומר בזה שומר מצוה לא ידע דבר רע. הוא מביא את הענין עפ"י הסוד, כי ישנו ענין לנשק דוקא בפה, אולם חושבני כי גם עפ"י הפשט לכאורה ישנו ענין לנשק דוקא בפה, לולא החששות. כאשר אדם אינו נוגע בפועל בספר, הרי הוא מראה הסתייגות מסויימת.

הרב אלישע מציין אל הספר אורח נאמן [סי' קל"ד ס"ק י"א, דף ק"ט] שמביא מנהג מעניין על כאלו המנשקים ואומרים את הפסוק [שיר השירים א', ב'] **יִשְׁקְנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ**. ואולם אעפ"י שמנהג זה מוזכר בכמה ספרים, ומצד עצמו הוא טוב וראוי, לא ראיתי זאת אצלנו. לכן עכ"פ מי שרוצה להחמיר, טוב שיחשוב על כך בעת הנשיקה.

ומוסיף שם בעל אורח נאמן בזה"ל, אם נזדמן לו רוק, כתב היעב"ץ דיהפוך פניו על הצד וירוק תחילה, ואח"כ ינשק, ולא ינשק קודם ואח"כ ירוק, והמשכיל יבין ע"ש. ונראה דכוונתו דאין מזכירין את השם על הרקיקה. דהיינו, שלא מתאים לנשק ואחרי כן לירוק. לא מכובד. מי שמרגיש שנצטבר רוק בפיו, שירוק תחילה ואח"כ ינשק. זהו כלל נכון בהרבה דברים. כל מי שמנשקים אותו מפני כבוד והערכה, כספרי קודש ציצית ותפילין, אם נזדמן לו רוק, שירוק ואחרי כן ינשק.

ומוסיף עוד בזה"ל, וי"ל גם מטעם לקיים ימלא פי תהלתך. וגם דאם ינשק ברוק שבפיו, ילכלך את מעיל הס"ת. וכן אחרים שינשקו אחריו ימאסו מרוקו, ואחרים עי"ז לא ינשקו כלל שלא להתלכלך ברוק של אחרים. ויש שנמנעים בכלל לנשק בפה אלא נוגעין הס"ת בידיהם ומנשקים את הידיים. והשל"ה קורא תגר על זה, וכתב דלאו שפיר עבדי הנוהגים כן.

זכורני כי מובא בספרים הקדושים מעלות גדולות ונשגבות על מי שמחבק או מנשק את

השלמה בעניין שאין שום קושיא על גדולי הדור בזמנינו שהורו לסגור את בתי הכנסת והישיבות בגלל הקורונה. ביאור מאמר הגמ' ברכות כח: בשעת פטירתו של רבן יוחנן בן זכאי, אמר להם פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא, ודחיית המובא בהשלמות להגהות וציונים בש"ס עוז והדר בשם כת"י רש"י כי כביכול ריב"ז "דמייך" זאת לפני מיתתו כיון שמוחו של אדם ריק לפני פטירתו, והזכחות לכך שהדבר אינו נכון.

הוספנו ודיברנו בשיעורים הקודמים, כי אין שום קושיא על הנהגת גדולי הדור שלנו שהורו לסגור את בתי הכנסת ואת הישיבות, מהנהגת החתם סופר ורבי עקיבא איגר, שאמרו על זמנם כי אדרבה, זכות הלימוד תגין על הציבור.

הבאנו גם על כך את דברי הגמרא המפורסמת במסכת ברכות ודף כ"ח ע"ב, המספרת על רבן יוחנן בן זכאי לפני שנפטר. וזה לשון הגמרא, תנו רבנן, כשחלה רבי אליעזר, נכנסו תלמידיו לבקרו וכו'. בשורה האחרונה כתוב כך, אמר להם, פנו כלים מפני הטומאה. הוא הרגיש ששעתו קרובה, וביקש להוציא את הכלים החוצה, בכדי שהם לא יתטמאו בטומאת אהל ויצטרכו טהרה. והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא. יש להבין מדוע להכין לחזקיהו כסא? מה פתאום חזקיהו הגיע לפה?

הסברנו בס"ד שהנהגת רבן יוחנן בן זכאי נראית הפוכה מהנהגת חזקיהו. בזמן חרבן בית שני, חזקיהו נלחם נגד סנחריב, ומאידך רבן יוחנן בן זכאי התנהג הפוך. הוא אמר שצריכים להשלים עם טיטוס. והבריונים התנגדו לו. אמרו לו, מדוע אתה אומר להשלים עמם, הרי צריך לערוך כנגדם מלחמה, הראיה מחזקיהו.

רבן יוחנן בן זכאי רצה להודיע לתלמידים שחזקיהו בא ללוותו. מדוע דוקא הוא בא? אין זאת אלא בכדי לאשר שהצדק עמי. ואפילו שמבחינה חיצונית נראה שההיפך הוא הנכון, והדעות הינן הפוכות, בכל זאת חזקיהו מגיע הנה להראות שצדקתי במה שאמרתי. בליווי זה, חזקיהו כאילו אומר, אפילו שבדורי היינו צריכים להילחם כנגד סנחריב, בדור זה צריך להשלים עם הרומיים.

הסוף ידוע וכואב בעוונותינו הרבים, נחרב הבית. אפילו שנלחמו כנגד הרומיים, לא הצליחו.

השווינו זאת לאותם שנוהגים כן בזמננו. הם מביאים ראיה מחכמי הדורות הקודמים לשיטתם, אך התשובה היא שאין להשוות. כל חכם מורה לפי מצב הדור, ואי אפשר לדמות בין העניינים. בדורם שלל החתם סופר ורבי עקיבא איגר, ההנהגה היתה צריכה להמשיך את קיום הישיבות, וכיום לא. ישנם שיקולים המחייבים לעשות זאת. גדולי הדור כיום שקלו בדעתם, ולפי המצב הבינו כי יש להפסיק לזמן קצר את קיום הישיבות.

בתשובה לשאלה מהקהל: בשיעור הקודם שהבאנו זאת, אמרתי כי כעת ראיתי שהביאו זאת משמו של הגר"ש ואזנר בעל שבט הלוי, ומודפס בגליונות אז נדברו. אך מלבדו עוד כמה וכמה גדולים אמרו זאת, וכן שמעתי מלפני שנים רבות, אך אינני יודע מיהו הראשון שאמר זאת. לא הארכנו כעת בבירור החידוש, ולכשיודפס השיעור הקודם בס"ד, תוכל לראות זאת ביתר הרחבה.

בני הרב נסים יצ"ו היסב את תשומת לבי לחידוש מעניין שכתבו בש"ס מהדורת עוז והדר בהשלמות להגהות וציונים, וצריך להתייחס אליו. על דברי רש"י כפי שנדפסו לפנינו שרבן יוחנן בן זכאי אמר לתת כסא לחזקיהו, שבא ללוותו ולסייע לו בדרכו לעולם האמת, העירו שם בזה"ל, בכת"י נוסף כאן, אדם כשהוא קרוב למיתה, דומה בעיניו כאילו הוא רואה מתים ונפלאות, מתוך שמוחו ריקם, ואיננו בחזקתו.

עפ"י המתבאר מדברים אלו, בכת"י פירוש של רש"י על הגמ' שם, "כתוב" שאדם רגיל לדמייך דמיונות לפני מיתתו, וזאת מפני שהוא אינו בשכלו, ומוחו ריק. הוא לא מבין, מתבלבל ולא יודע להבחין בין מציאות לדמיון.

מתוך הזיכרון נאמר כעת, כי כן מצאנו דברים מפורשים כאלו על גדולי ישראל. למשל על רבינו קלונימוס אביו של רבינו משולם מסופר, שהגיה לפני פטירתו שלוש הגהות, כאילו בנבואה ממש [יעיין בתוס' מנחות דף ק"ט ע"ב ד"ה מתחילה].

המגיד מישרים אמר למרן הבית יוסף [במהדורת בר לב, עמוד 182], כי במותו יקבילו את פניו הרמב"ם ורבינו יעקב בעל הטורים, בגלל שהשתדל והתאמץ ליישב את דבריהם. הנהגתו הזו ידועה, שחיבר חיבור כסף משנה על הרמב"ם, ובית יוסף על הטור, והשתדל בכל מאמצי כוחו להעמיק ולהבין וליישב את כל הסתירות, ובזכות זה הם יצאו להקביל את פניו, והדברים כמשמעם.

אומרת הגמרא במסכת סוטה [דף מ"ח ע"ב] כי שמואל הקטן אמר לפני מותו דברים שהתקיימו. וזה לשון הגמרא, נתנו עיניהם בשמואל הקטן, וכשמת, הספידוהו, הי עניו, הי חסיד, תלמידו של הלל. ואף הוא אמר בשעת מיתתו, שמעון וישמעאל לחרבא. דהיינו, רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בן אלישע ימותו בחרב ח"ו. אלו מעשרה הרוגי מלכות. וחבריה לקטלא. ושאר עמא לביזא, ועקן סגיאין עתידין למיתי על עמא.

שמואל הקטן אמר דברי נבואה בשעת מותו, וכי גם הוא חלם או דמיין ח"ו? וישנם עוד עניינים כאלה בדברי חז"ל.

חושבני כי הראיה הטובה ביותר היא מן הדור שלפנינו, כי אין צריך להרחיק לכת עד הדורות הקודמים. מי שיעיין מן הסתם שימצא דברים נוספים, אך כעת נזכרתי רק באחד מהם. הגאון רבי יחיאל מיכל טיקוצ'נסקי זצ"ל, היה אחד מגדולי ירושלם עיקו"ת בדור או שנים מלפנינו. הוא חיבר את הספר גשר החיים ג' כרכים, בנוגע לענין מתים ודיני אבילות. שמו מעיד עליו, גשר החיים, המחבר בין החיים והמות. הוא יגע הרבה, ורואים כי ספריו מלאים מזן אל

לפי ענ"ד אלו דברים שחלילה וחס לייחסם לרש"י הקדוש. רבינו שלמה יצחקי זת"ע, קדוש צדיק וטהור, לא אמר זאת. חושבני שהוספה זו נכתבה על ידי מתחכם ומתפלסף אחד, בצד כתב היד, ובשגגה הכניסוה בפנים. זו בחינת עיקש ופתלתול להוסיף את התוספת הזו, לפיה יוצא כי רבן יוחנן בן זכאי דמיין שחזקיהו בא ללוותו, ואינו נכון.

אם כדברי אותו כותב ההערה, שאין מדובר אלא על דמיונות, נבוא ונשאל, מדוע איפוא הגמרא כתבה זאת? הן אין אלו אלא דברים בטלים?

מכיון שאפשר להתעקש ולאחוז בטעות, לתרץ ולומר שהגמרא כתבה זאת רק בכדי שנדע כי אם מישוהו אומר לפני מיתתו כל מיני דברים, אין לקחתם ברצינות. עלינו לדעת שהוא משובש, חולם ולא רציני, לכן אנחנו צריכים לבסס עוד יותר את הטעות שבדברים אלו.

תחילה וראש יש לציין כי אף אחד לא הבין כמותו. כל המפרשים הבינו דברים כמשמעם, והראשון להם, הגאונים. נמצא כתוב בדברי רב סעדיה גאון [בפירושו למסכת ברכות כאן. ובאוצר הגאונים דף 110 שם לא ידעו מי מהגאונים כתב זאת, לכן כתבוהו בשם ליקוטי גאונים], המסביר את הקשר בין חזקיהו לרבן יוחנן בן זכאי. גם הוא בא לענות על התמיהה, מדוע דוקא חזקיהו בא ללוותו יותר משאר הצדיקים?

וזה לשונו, ריב"ז נקטינן דקאתי אחזקיהו. נראה שצריך לומר, מחזקיהו. ושור"ר שאמנם כך נגרס בס' פירוש רס"ג על מסכת ברכות. והכוונה היא שרבי יוחנן הוא מבני בניו של חזקיהו. זו הסיבה שהוא בא ללוותו יותר מאחרים, כי הם קשורים. לכך אמר הושיבו כסא לחזקיה מלך יהודה שבא. רואים שהוא הבין את הדברים כפשוטן, ולא עלה בדעתו שמדובר כאן על דברים בטלים, כמו שחשב האיש המתחכם והמתפלסף ההוא, שלפי דבריו אין אלו אלא דברי תוהו והבל.

זן, הן מבחינה הלכתית, והן מבחינה ההשקפתית.

ובכן, בהקדמת בנו [חלק א' דף ט"ו], הוא מתאר בפרוטרוט את שעותיו האחרונות לפני הפטירה, כיצד יצא מעולם הזה לעולם האמת. הבן לא היה נוכח שם לבדו, כי היו שם עוד תלמידי חכמים שיכלו להעיד על כך. הם ראו בן אדם ניצב ארצה, ובכל זאת נדמה כחצי מלאך.

עתה נקרא רק את מה שנוגע לענייננו בזה"ל, בצהרים נאסף מנין ידידים בבית, והרא"ל רוחמקין הי"ו עבר לפני התיבה והתפלל מנחה גדולה ואאמור"ר ענה קדושה ואמן דברכות וקדישים בכוונה עצומה. לכתחילה יש להתפלל מנחה קטנה, אך הוא חשש ואמר, מי יודע אם אספיק להתפלל מנחה קטנה בזמנה, לכן העדיף להקדים.

שאלה מהקהל: אולי כך היה מנהגם תמיד, וכמנהג ישיבות ליטא?

תשובת מרן שליט"א: כנראה בירושלים לא נהגו כך. הדבר מפורש שם בהדיא בהערה 1 בשולי הדף.

במשך היום, שכב לו בשלות התבוננות על מיטתו, וניכר היה היטב כי מתקרב קיצו להפרד מהעולם. כמה פעמים ביקש מאתנו להקימו מהמיטה, אך הרופא והגה"צ הרב אריה לויין שליט"א הסבירו שאי אפשר להעמידו במצבו הרציני. תחילה הסכים לדבריהם אולם אח"כ עמד בתוקף על בקשתו. כדי למלא את רצונו, ובהסכמתו של הרופא היינמן, הושבנו אותו והורדנו את רגליו לארץ. באותה שעה, מללו שפתיו תפילה חרישית מעומד מספר רגעים.

אח"כ כשאמר לרופא היינמן שנמצא בקרבתו שאין צורך עוד ברופאים, שאלתיו אם כן מה לעשות. ענה, תפילה. העיר לי הרופא לאמר לו שיגיד "אדון עולם". בשמוע אבא את זה, העלה חיוך על שפתיו, "אני יודע מה להגיד..."

בינתיים נטו צללי ערב, ולפי המצב הרגשנו כי שמש חיו מתחילה לשקוע, והשעות ספורות. רבים מידידיו ומכריו ושכנים וחוג משפחתו, התחילו להתאסף להיות נוכחים ברגע הפרידה ויציאת הנשמה. אולם אאמור"ר שכב לו על מיטתו רגוע וחושב מתוך הרגשת השעה הרצינית. כמובן שהיה קשה עליו הדיבור, אך שפתיו מללו לחש תפילה ודברי תורה.

כמה פעמים אמר לי, למשמע אזניהם של הנוכחים, מתוך הצבעה על כסא שעמד למיטתו, "מורי ורבי ר' שמואל, מורי ורבי ר' שמואל". כוונתו למה"ר שמואל סלנט. הצביע על הכסא, שהוא הגיע ללוותו. רעד עבר בין האנשים.

וכי גם מוחו היה ריק ח"ו? מכיון שאינני יודע מיהו כותב ההערה דלעיל, אינני רוצה להתבטאות ולומר שכתב דבר הנכון רק לגביו בעצמו...

השמש נטתה לערוב ואאמור"ר מבקש ממני לתת לו כוס מים לשתות, לשאלתי ענה לי, כוס מלאה. רציתי לתת לו ע"י כפית קטנה, אחרי שבימים האחרונים לא יכול לשתות מלוא לוגמיו. אך אאמור"ר התאמץ, לקח את הכוס בשתי ידיו ובקש לשים עוד כר למראשותיו, ברך "שהכל נהיה בדברו" ושתה את החצי ואח"כ את החצי השני, לתמהון כל הנוכחים, וברך "בורא נפשות ובו' ברוך חי העולמים" (לצורך ברכה זו שתה כמובן בכוס). ידוע שעל צדיקים שהקפידו לברך שהכל נהיה בדברו לפני מיתתם. רואים א"כ שהוא היה בדעה צלולה.

איננו צריכים הוכחות עוד יותר מזה, וברור כי דברי הגמרא נכונים כמשמעם.

הערה מהקהל: ממש תמוה שהם הדפיסו כזו הערה. לא שאלו את גדולי הדור?

תשובת מרן שליט"א: אינני יודע אם התייעצו בפרט הזה. זו שאלה טובה. שגיאות מי יבין וגו'.

כאמור, ישנם שני דברים חדשים בנוגע לתימנים שצריך להעיר עליהם, ובקשתי שטוחה כעת, כי מי שיראה דברים נוספים אחרים, שיגיד לי.

ואלו הם דבריו [פרק א', דיני השוחטים שאלה כ"ג]. שאלה. האם מותר לאכול משחיטת שוחט השייך לקבוצה הכופרת בחכמת הקבלה, כגון קבוצת הדרדעים? תשובה. שוחט השייך לקבוצה הכופרת בחכמת הקבלה, כגון קבוצת הדרדעים, שחיטתו כשרה בדיעבד.

ובהערה כתובים נימוקיו בזה"ל, הנה מדברי הרמב"ם בפרק ד' מהלכות שחיטה הלכה ט"ז, מתבאר שטעם פסול שחיטת הצדוקין והבייתוסין ותלמידיהן וכל הטועים אחריהן, הוא הואיל והם אינם מאמינים בתורה שבע"פ. כלומר, בתורה לא כתובים דיני שחיטה, אלא רק בפרשת ראה [י"ב כ"א], וְבַחֲתָּ מִבְּקָרְךָ וגו', פֶּאֶשֶׁר צִוִּיתָךְ. אינני יודע כיצד הם מסבירים את הציווי הזה, וכמובן זה גם לא משנה לנו. בלאו הכי אין להם מסורת וכלום מתורה שבע"פ, ממילא דיני שחיטה אינם קיימים אצלם. זו הסיבה ששחיטתם פסולה, קל וחומר הקראים הבאים אחריהם שהם גרועים עוד יותר מהם. הרמב"ם מדייק מדברי הגמרא בחולין לגבי כותים לפני שהתברר שהם ע"ז, ששחיטתם של צדוקים וביתוסים פסולה, לפי שאינם מאמינים בתורה שבע"פ. דהיינו, הצדוקי השוחט אינו מאמין שרצון ה' הוא לשחוט בצורה שאמרו חז"ל.

ממשיך האור לציון ואומר, ומשמע שאילו היו מאמינים בתורה שבע"פ, היתה שחיטתן כשרה גם בלי שיבדקו להם סכין ויעמדו על גביהם, כי היו מקבלים כל פרטי הלכות שחיטה ולא היו מקלקלים בשחיטתם. כי בכל הלכה שהם מאמינים בה ומקבלים את פרטיה, הם כשרים ונאמנים עלינו. וראה גם בדברי הרמב"ם בתשובת פאר הדור סימן ע"א, והובאה בשו"ת אהלי יעקב למהריק"ש סימן ל"ג דף נ"ז ע"ב לגבי הקראים, שכל מצוה שהם מודים בה, הרי

[במהדורת עוז והדר שנמצאת בשימושי, שנת ה'תשע"ב, ליתה לתוספת זו. הערת העורך. המהדורא שראיתי היא מאוחרת, שנת התשע"ו, הספר נמצא כאן בבית מדרשנו. ובעז"ה בשיעור נוסף, נרחיב עוד בזה. יב"ן].

שתי הערות על המובא בשו"ת אור לציון חלק י"ד החדש שיצא לאחרונה, האם שחיטת כת הדרדעים כשרה לפחות בדיעבד, ובעניין חליטת הבשר בשיבות הקד'.

רציתי לדבר על ענין יולדת בשבת וזירו לידה, אך נראה לפי הזמן שיוותר, אם נספיק.

ישנו עוד נושא חשוב שרציתי לדבר עליו. ידידנו הרב סוויד הי"ו זיכה אותי בספר אור לציון שיצא לאור לאחרונה, על יורה דעה. אשריהם ישראל, יישר כח לכותבים ולעורכים שטרחו ויגעו לסדר את הספר. הברכה אמורה בראש ובראשונה למחבר, יותר נכון בעל הדברים, הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל. העורכים אספו את חידושי מתוך הקלטות ומכתבי תלמידים. הוא היה מגדולי הספרדים, שהעריך מאד מאד את מנהגי תימן וחיבב אותם. גם עודד את תלמידיו התימנים שהכיר, לאחוז במנהג אבותיהם.

זאת אני אומר לשבחם, אך מאידך אי אפשר להתעלם מכך שרבני הספרדים אינם בקיאים כל כך בתורת חכמי תימן. בודאי בסוגיות שונות, שבהם אפילו חלק מחכמי תימן טועים בהם מחמת שלא דייקו והתעמקו בהם די הצורך, אזי קל וחומר שאין פלא על הספרדים אם הם יחשבו כמותם.

כבר דיברתי בעבר [כגון לאחרונה בשיעור ראה ה'תשע"ו ועוד] על כמה דברים הכתובים בשו"ת אור לציון ביחס לתימנים, והם אינם מדויקים. גם בספר החדש, הרב סוויד ציין לי לשני מקורות שהוא כתב על התימנים, ועליהם הנני חפץ להתייחס כעת, בכדי שהטעויות לא ישתרשו. על העורכים לראות מה הם יכולים לעשות. אולי יתקנו במהדורות הבאות, או לפחות שיתייעצו.

הם כשרים ונאמנים עליה. לכן אם הם מאמינים במצות התפילה, אזי אפשר גם כן לצרפם למנין.

עתה הוא עובר לעיקר השאלה, והנה קבוצת הדרדעים, נתחדשה לפני כמה דורות על ידי אחד בתימן, שכתב ספר מלחמת ה' שבו כפר באמיתות דברי הזוהר הקדוש והמקובלים, ויצאו נגדו כל גדולי הדור ההוא והדור שאחריו. ולענין כשרות שחיטת ההולכים בדרכו, נראה שאמנם השקפתם היא פגם גדול בעיקרי האמונה, ועתידיים ליתן על כך את הדין, כי יש בזה משום לא תסור מכל אשר יאמרו לך ימין ושמאל, מאחר וכבר קיבלו כל גדולי ישראל שהקבלה היא קבלת אמת מפי רבי שמעון בר יוחאי, ולכן אסור היה להם לסור מדבריהם ימין ושמאל, והיו צריכים לבטל דעתם מפני החכמים ולא לסמוך על סברתם. כי המערער על הקבלה, הרי הוא מערער את אמונת חכמים, כי הקבלה היא יסוד גדול בדתנו ואמונתנו, שהנגלה והנסתר תואמים ומשלימים זה את זה.

ושמעתי שאמר אחד הגדולים, שהכופרים בתורת הנסתר בגלוי, כופרים בתורת הנגלה בסתר. (וראה גם בדברי מהרי"צ דושינסקי בהסכמתו לספר אמונת ה').

ומשום כך לכתחילה אין ליתן לשוחט הנמנה מבני עדתם לשחוט. אך מכל מקום בדיעבד, אין שחיטתם פסולה, שהרי בשאר חלקי התורה שבע"פ הם מאמינים ומקבלים את כל הלכות שחיטה ומדקדקים בהן. ולא גריעי מצדוקי ובייתוסי שהובאו לעיל, שכל מה שהצריכו בשחיטתם שישראל יעמוד על גבם הוא רק מפני שאינם מקבלים דיני השחיטה. אבל בשאר מצוות שמקפידים בהן, הרי הם נאמנים.

וכן מצטרפים הדרדעים למנין, וכן אם כתבו פרשיות תפילין, הרי הן כשרות בדיעבד.

אלו הם דברי האור לציון. אך קשה לנו, שהעיקר, שהוא ענין החרם, חסר מן הספר.

דהיינו, מצד הדין נראה כפי שהוא כתב והאריך, שהצדק עמו. אם התירו את שחיטת הצדוקים והבייתוסים אילולא שאינם מקבלים את הלכות שחיטה עליהם, קל וחומר את הדרדעים שמקבלים את הלכות שחיטה עליהם, ונוזהרים ומדקדקים בהם. ואף שהם לא מקבלים עליהם את כל שיטות הפוסקים, ברוב הדברים שיטת הרמב"ם מקובלת על הכל. וגם אם יעשו במיעוט הנשאר כמו הרמב"ם, מכל מקום אין בכך פגם של־ממש. השאלה שהוא לא התייחס אליה כלל נוגעת לחרם שהחרימו גדולי ישראל. הרי הרבנים החרימו וכתבו במפורש ששחיטתם נבילה, כיצד אפשר להתעלם מהחרם?

מאה ושלושים רבנים מגדולי ישראל, ובתי דינים מכל העדות, בשנת ה'תרע"ד – "שמעה ותרעד הארץ" – אמרו עליהם דברים חמורים. וזה לשונם, אנחנו הח"מ, רבני עיה"ק ירושלם, שמענו את השערוריה שנעשתה בארץ תימן, יצאו אנשים בני בליעל לחפור בורות נשברים, עזבו מקור מים חיים, פערו פיהם לדבר סרה על ספר הזוהר הק' של התנא האלהי רשב"י, ועל ספרי המקובלים שהתפרסמו בכל תפוצות ישראל, ועל ספרי השלחן ערוך. ידוע כי הם היו מזלזלים גם בחיבורו של מרן מהר"י קארו. עפרא לפומייהו. אוי להם מעולבונה של תורה וכו'. עפרא לפומייהו.

בגזירת עירין ובמימר קדישין, אנו מחרימים ומנדים ומשמתין ומקללין ואורדין על דעת המקום ב"ה ועל דעת הקהל הקדוש, בספר התורה הזה וכו'. ממש אריכות גדולה. והבדילם יי לרעה מכל שבטי ישראל.

בסוף מכתבם – קול קורא – כתבו כך, וגם נודיע כי הם כגויים לכל דבריהם, שחיטתם נבילה, יינס ייךנסך, גיטס אינו גט, וכו' וכו', עד אשר ישובו מדרכם הרעה, ויאמינו בכל חלקי התורה, הנגלה והנסתר יחדיו יהיו תמים. ושלי"ב (ושומע לנו ישכן בטח) וכו'.

ופשיטא טובא שאין להם נאמנות על האיסורים, כל דבר שצריך נאמנות בענין כשרות כלל וכלל, וה' יברך את עמו בשלום בכל מקום שהם, וכזוהר הרקיע יזהירו הלומדים ומשכילים בנגלה ובנסתר.

כפי שאמרנו מקודם, כל בתי הדין בירושלם חתמו על החרם, הן הספרדים והן האשכנזים. פרושים מערבים וחסידים. כתבו קללות נמרצות. גם בספר אמונת ה' הנדפס בהסכמת הרבנים הספרדים בירושלם, במכתב שנחתם על ידי חכמים חשובים וידועים, כתוב כך, אם יקשו לבבם ולא ישמעו את דברינו אלה, הרי הם מובדלים מקהל ישראל, תקולל חלקם בארץ החיים, וסופם ירשו גיהנם, ולנצח לא יראו אור רח"ל.

אחרי כן מובאים, דברי חכמי ורבני התימנים בארץ הקודש, יפו ות"א

ראה ראינו שערוריה נוראה קול ענות, החוברת שנדפסה מתשובות דברי כזב ומרמה שחיברה רב החובל מעי"ת צנעא אשר בתימן רבתי ושמו יחיא ב"ן שלמה קאפ"ח יבש, [המובן של קאפח בערבית, הוא יבש. יב"ן], ויבשה משנתו. לדבר בלעגי שפה על דברי הזוה"ק והמקובלים באופן נורא מאד ר"ל, ובה הוציא כל רוחו, והראה זחיחות דעתו עליו, נגד גאוני ואדירי עולם, אשר עמוד בית ישראל נשען עליהם מדור דור, ועד היום. יש כאן אריכות רבתי. הובאה שם עוד גם הסכמת חכמי ורבני תימן צנעא, אותם שעוד היו בחוץ לארץ.

השאלה נשאלת מאליה, מדוע האור לציון דן אך ורק 'מלמעלה', האם מותר או אסור? וכי החרם הזה הוא כחרמו של ים, לא היה ולא נברא? אינני מבין איך אפשר להתעלם מכל זה. אם יש לו תשובות, שאנחנו לא ניכנס אליהם כעת, לכל הפחות עליו לדון על כך, ולענות כדרכה של תורה. אך אי אפשר להתעלם.

ולבד מכל האמור, אפילו לפי מה שנראה מדבריו שכביכול אין חרם, האם אפשר למנות

מדוע האור לציון לא התייחס לחרם? וכי משהו ביטל אותו? אי אפשר להתעלם ממנו. נראה כאילו שהגר"צ אבא שאול אפילו לא ידע את העובדות הללו, ולא ראה את הספר מלחמות ה'. ואפילו שהוא הזכיר אותו, מ"מ מפורש בדבריו שהוא לא אמר אלא מן השמועה שהם כופרים בתורת הנסתר בגלוי וכו'. אמנם העורכים הוסיפו מעצמם לראות בדברי מהרי"ץ דושינסקיא. חרם זה ידוע ומפורסם.

הרב דושינסקיא היה בעת ההיא ראב"ד בירושלם עיקו"ת, כתב במכתבו [שהתפרסם בהסכמתו לספר אמונת ה'] כך, קבלה מרבתינו זיע"א, שכל הכופר בנגלה בנסתר, סימן שהוא כופר בנסתר בנגלה. דהיינו, מי שיש לו את העוז לכפור בתורת הנסתר, קל וחומר שהם עושים זאת בחוצפא והתרסה. כולם יודעים שהם גאים ועזי פנים, ורואים שאין בהם ירא"ש.

וראוי להדפו ולרדפו עד חרמה, ואיסור גמור להתחבר עמו או לקרוא בספרו.

ישנו מכתב נוסף שהוא כתב בזה"ל [מצורף צילום בסוף החוברת, עמ' 19], בדבר חלק מהאנשים מתימן ומכאן. חלק מהדרדעים כבר היו בארץ ישראל. שיצאו לתרבות רעה, מכונים בשם חברת ארגון אבי דוד, אין לנו מה להוסיף על דברי הרבנים שליט"א, כי אם להודיע כי זה האיש הנקרא יחיא קאפח, ידענו מה היה לו, כי הוא מכבר מוחרם ומנוודה מפי חכמי ארץ ישראל בשנת תרע"ד, על אשר התברך בלבבו כי בשרירות לבו הולך, ונתן לכתתו חוקים לא טובים ומשפטים על הזוהר הק' וספרי קבלת הקדושים, בל יחיה בהם. וקיפח את נשמות ישראל סבא, וכיבה מאור התורה והמצוה אצל כמה מצעירי ישראל התימנים, תיפח עצמותיו. ואל להתווכח עם אנשי הכת ההיא, דכ"ש דפקרו טפי. ואסור להתחבר עמהם אשר על ב'מסתרים' תבכה נפשם המטומאה, וסורו נא מעל אהלי הרשעים האלו, ומכל מיני ארגונים שלהם.

אנשים כאלו על הציבור? כלומר, אפילו מן הבחינה ההלכתית המדברת על עיקרי הדין, וכי מותר למנות שוחטים הכופרים בחלק מחלקי התורה? הרי על כגון דא מובא בספר כף החיים [יו"ד סי' ב' ס"ק פ"א] בזה"ל, כל מה שכתבנו בזה הסימן דמומר לתיאבון יש לאכול משחיטתו וכיוצא, היינו דוקא לאכול משחיטתו דרך עראי, ובאקראי. דהיינו, אם שחט מי שהוא מומר לתיאבון, כלומר שאם אין לו בשר כשר הוא אוכל נבילות וטריפות ולכתחילה הוא ילך לקנות כשר, בדיעבד שחיטתו כשרה. אבל למנותו שוחט קבוע ברבים, ודאי דאסור. ולא מן השם הוא זה, וכיון דחשוד לשום איסור, אף דשרי מדינא, להכשירו לרבים אינו ראוי. חקרי לב יורה דעה סימן קנ"ו דף רל"ד יעו"ש באורך. זבחי צדק אות נ"א.

אותו הדבר לגבי עדות קידושין, אי אפשר לסמוך עליהם. הם לא טובים יותר ממבזי תלמידי חכמים, הפסולים גם הם לעדות. עי' שע"ה ממונות חלק שמיני הל' עדות סי' רי"ב דף ע' שלהי סעיף ט"ז. המסוגלים לפעור פיהם ולדבר בחוצפה וברמות רוחא, כנגד כל קדשי ישראל, ברור שאין להניח שיהיו עדי קידושין.

נמצאנו למדים שהעיקר בנדון זה חסר מן הספר.

*

הערה שנייה על הנדפס בספר אור לציון, נוגע לענין חליטת הבשר.

כך כתוב שם בפרק י"ב, שאלה. תלמידי ישיבות בני תימן, האם רשאים לאכול בשר ועוף ממטבח הישיבה שאין נוהגים בו להכניס הבשר ברותחין לאחר המליחה.

תשובה. תלמידי ישיבות מבני תימן הלומדים בישיבות שבהן לא חולטים את הבשר לאחר המליחה, מותרים לאכול את הבשר בישיבה אף שלא עבר חליטה.

בהערות כתוב כך, ומנהג בני תימן כדעת הרמב"ם לחלוט את הבשר ברותחין לאחר

המליחה, וכן מבואר בשו"ת פעולת צדיק ח"ב סימן קמ"ג וסימן קפ"ו, ע"ש. ונתבאר בספר אור לציון תשובות ח"ב בפרק ה' כבאורים לתשובה י"א, שבזמנינו בארץ ישראל שיש קהילות נפרדות לבני אשכנז ולבני ספרד ולבני תימן, כל אחד נוהג כמנהגו, וכל בני ספרד צריכים לנהוג לעצמם מנהג אחד, וכל בני אשכנז מנהג אחד לעצמם, וכן כל בני תימן, ע"ש. על דברים טובים כאלו, יישר כחו. ובפרט שישנם דעות אחרות. אנחנו לא ניכנס לפרטי פרטים, כגון אל מה שהוא כתב כי כל בני ספרד צריכים לנהוג מנהג אחד, וכן "כל" התימנים ו"כל" האשכנזים. אך הכיוון נכון.

ונוסף בהערה הבאה בזה"ל, כפי שנתבאר, מנהג בני תימן לחלוט את הבשר ברותחין לפני המליחה, ויש לדון כיצד ינהגו בני תימן הלומדים בישיבות שבהן לא חולטים את הבשר, האם מותרים הם לאכול שם בשר.

והנה כפי שנתברר, רבים מבני תימן לא נהגו להחמיר כדעת הרמב"ם אלא נקטו כן לענין לכתחילה בלבד, אבל בדיעבד התירו את הבשר לאכילה. (וראה בשו"ת פעולת צדיק ח"ב סימן קפ"ו). וכן בסעודות גדולות לא היו עושים חליטה כראוי, משום הטורח הרב. הרי שלא קיבלו עליהם דין החליטה אלא לכתחילה, וא"כ בישיבות דהוי כדיעבד וגם הוי כסעודה גדולה, מותרים בני תימן הלומדים שם לאכול את הבשר אף שלא עבר חליטה.

ועוד שיש להעיר, שאין מנהג בני תימן לגמרי כדעת הרמב"ם. שהרי הרמב"ם שם כתב שלאחר ההדחה במים משליכו מיד למים רותחין כדי שיתלבן מיד ולא יצא דם, הרי שהצריך לעשות החליטה מיד לאחר ההדחה כדי שיתלבן מיד, ומנהג בני תימן להקל בזה לחלוט אף אחר כמה שעות ויותר, שרבים מהם קונים באיטלוי בשר רגיל, ורק לאחר כמה שעות או ימים כאשר מבשלים במטבח ביתם, חולטים אותו, הרי שבין כך לא נהגו לגמרי כהרמב"ם. (וראה בזה בשו"ת פעולת צדיק שם

שערי יצחק – השיעור השבועי

שהמים יהיו רותחים ממש, אך יש לדקדק עכ"פ שהמים לא יהיו פושרים אשר חומם פחות משיעור יד סולדת בו. אם המים פושרים בודאי שלא יוצאים ידי חובת חליטה, אך מספיק אפילו שיהיו בשיעור יד סולדת. כמו שבהלכות שבת זה נחשב בישול.

הרי שאפילו לפי דעת הרמב"ם, מנהג אבותינו בסעודות גדולות הוא כדת וכדין. אפילו שהשליכו כמויות גדולות של בשר לתוך סיר גדול מלא במים רותחים, מ"מ גם לאחר הכנסת כל הבשר והקפתו במים מכל צדדיו, עדיין היד היתה סולדת בהם. ברור שמעשה כזה נחשב לחליטה, ואפילו לפי דעת הרמב"ם הוא כהלכה.

הבהרת מרן שליט"א לגבי מה שכתב בעיני יצחק ה"י חליטת הבשר, על בעל ילקוט יוסף שכתב דברים אחרים בשמו.

דרך אגב יש להעיר, שבעיני יצחק שם כתבתי שורה אחת שגרמה לטעות בזה"ל, בילקוט יוסף חלק ט' דף שד"מ אות ו' כתב בשמי היפך מה שאמרתי לו. רבים לא הבינו את כוונתי ובאו אלי בטענה, כי בכך אני עושה אותו שקרן.

צריכים לבאר את הדברים, לידע ולהודיע כי חס ושלום לא עלה על לבי דבר כזה. ומעשה שהיה כך היה. לפני שנים רבות ישבתי עמו בביתו, ודיברנו גם על הנושא הזה, וכיון שהוא שמע את הדעות הללו שאלני על כך, ואמר שהפיצו כי התימנים נהגו להחמיר בחליטה רק לכתחילה ונמצא שפסקו לעיקר כמו מרן. כנראה שיטה ודרך זו ערבה להם וחיש נקלטה באזנם, שהמנהג הוא כמו מרן ולא כמו הרמב"ם. חשבו כי רק מתורת הידור נוהגים כמו הרמב"ם, ומתי שלא יכלו עשו כפי דעת מרן.

אמרתי לו כי דעתי הפוכה, והוכחתי לו כי דבריהם אינם נכונים. כל מה שכתבתי בעיני יצחק, כבר היה ידוע לי משנים מקדם, והסברתי לו זאת אז בע"פ. כנראה חלה אי הבנה, טעות

סימן קמ"ג, ובספר העמק שאלה שאילתא ס"ח אות י"ב, ע"ש).

יש להעיר כי שני הסימוכין לא נכונים. כבר דיברנו על כך בעבר, אבל גם עתה נסביר את הדברים קצת. ישנם שהפיצו שמועה כי בסעודות גדולות הקילו בתימן שלא לחלוט כראוי, כי אז אי אפשר. דהיינו, בעל סעודה מכין מנות בשר לקרואיו, כמאה או כמאה וחמשים ומאתיים במספר, ומכניס את הכל בבת אחת אל הסיר, והוא מצטנן תכף. מכאן הם הסיקו כביכול שאין צורך להחמיר בחליטה במקום הדחק.

כבר כתבנו [בש"ע המקוצר, הלכות חליטת הבשר, סי' קל"ב הערה כ', דף קל"ב] כי למעשה הדברים אינם נכונים. ואלו הם דברינו שם, לאידך גיסא העלה לקולא בקונטרס בשמים ראש פרק ר' דף נ"ב נ"ג נ"ח, שבת ימין לא נהגו להקפיד בחליטה בסעודות גדולות, וסמכו על מרן, שמפני ריבוי הבשר הוי שעת הדוחק יעוש"ב, ובשפת השלחן סימן ס"ט דף נ"ג. והא נמי ליתא וכמבואר, אלא גם באופן זה שפיר עשו אליבא דהרמב"ם.

הסברנו באריכות שדבריהם מוטעים ולא נכונים בעליל. ביררתי מפי תלמידי החכמים שעסקו בחליטת הבשר הלכה למעשה, והם העמידו את המנהג לאשורו. המסתכל בהנהגת הסעודות הגדולות בעיניים שטחיות, יחשוב שהבשר לא נחלט כפי הדין, וממילא לא יוצאים ידי דעת הגאונים והרמב"ם. כי הרי ברור שלא שייך שהמים יבעבעו אחרי נתינת כל חתיכות הבשר. אך התשובה היא, שאפילו לפי דעת הרמב"ם הבעבוע לא נצרך כי אם לכתחילה, וכל זמן שהיד סולדת בהם, נחשבים כרותחים.

הלכה זו מדויקת בדברי הרמב"ם [מאכלות אסורות פרק ו' הלכה י'] שכתב, משליכו למים רותחים, אבל לא לפושרים. לשון זו טעונה ביאור. הכוונה בדבריו היא שלכתחילה רצוי

או שכחה, והוא כתב בשמי כי גם אני סובר שהמנהג כמו מרן. לא התכוונתי לומר חלילה שהרב ילקוט יוסף כתב דבר שקר, אלא שבפועל עקב טעות מסויימת הוא כתב בשמי דברים שלא אמרתי. לכן הודעתי בהערה הזו שמסרתי לו דברים הפוכים ממה שהוא כתב, בכדי שאנשים לא יגידו בשמי דברים שלא אמרתי.

באתי להוציא מלבם, שהם אומרים כי בבתי משתאות ובסעודות גדולות נהגו בתימן כפי דעת מרן, ולא היא. אך הוא הבין ממני כביכול גם דעתי כמותם, שלא עשו כן אלא בתורת לכתחילה.

חס ושלום, לא ייחסתי לו שקר, ולא שום דבר כזה. לא תיעשה כזאת בישראל. יתכן שהלשון מטעה במקצת, אך כוונתי היא כאמור. אולי נצטרך לתקן את הלשון במהדורא הבאה, בכדי שאנשים לא יבינו דברים שאינם נכונים, ולא יתלו בי בוקי סריקי. [וע"ע לקמן לגבי הספר בניין משה].

*

נחזור לדברי האור לציון, שטוען עוד כי הרמב"ם אומר להשליך את הבשר מיד לתוך מים רותחים. טענתו בפיו, הרי התימנים לא נוהגים כך. דהיינו, שאינם מקפידים לחלוטת תכף ומיד לאחר המליחה. מזה הוא מסיק כי התימנים נוהגים כדעת הרמב"ם רק למחצה.

אולם גם על כך הארכנו בעיני יצחק שם בס"ד, ומשני כיוונים שונים. ראשית, הבאנו כי בעל ספר המזרחי – מחכמי תימן – הביא את לשון הרמב"ם, והשמיט את המלה, מיד.

זאת ועוד, אפילו אם נסכים שדעת הרמב"ם היא שצריך לחלוט דוקא מיד, וכי מנהגינו מבוסס רק על דעת הרמב"ם? הרי לבד מן הרמב"ם, לפניו אמרו כן רבותינו הגאונים, והם לא כתבו שצריך לחלוט מיד. מנהג התימנים אינו נצמד בהכרח תמיד אל הרמב"ם. ידוע ומפורסם שאבותינו נע"ג לא הלכו בעיקבות

פסקי הרמב"ם בגלל חכמתו וכח פסיקתו לבדה, אלא בעיקר בגלל שפסקיו התאימו להם עוד מבלעדיו, והם התחילו עוד מלפניו. אותו הדבר לגבי החליטה, היתה להם מסורת מדורי דורות שהתאימה כמעט לגמרי לדעת הרמב"ם, חוץ מן הפרט שהוא הוסיף שצריך לחלוט מיד. עליו הם לא הקפידו. המסורת המקובלת בידם היתה שאין צורך להקפיד על כך, והיא מתאימה לדעת הגאונים שלא הזכירו חליטה מיד.

יוצא כי דקדוק זה שלא נהגו לגמרי כמו הרמב"ם, שממנו הרב אור לציון מוצא פתח להתיר לבני ישיבות, אינו סיבה מספקת בכדי להתיר.

אלא שלאמתו של דבר, בעיקר הדין שאפשר להקל לבני ישיבות, אנחנו מסכימים. לא בגלל הסיבות הללו, אלא מכח טענות אחרות שכתבנו שם. מאחר שמקובל למלוח את הבשר שעה, אפשר לסמוך בדיעבד על שיטת הנצי"ב וערוך השלחן הסוברים כי באופן זה גם לפי דעת הרמב"ם אין צריך חליטה. והגם שיטתו מקום לדון בדבריהם, בכל זאת יש לשיטתם מקום.

הרי שההלכה למעשה נכונה כמו שהוא הסיק. אך הטענות שהוא כתב, המחלישות את המסורת שלנו בענין החליטה, אינן נכונות.

נסכם את הדברים. הגרב"צ אבא שאול מבין כי מנהגינו מבוסס עפ"י הרמב"ם לבדו, וכיון שראו פרט מסוים ברמב"ם שאינו נהוג אצלנו, סבר כי קיבלנו את דעתו רק לענין לכתחילה, ולא לגמרי. על כך השבנו כי מנהגינו התחיל עוד לפני שהרמב"ם נולד. זוהי המסורת הקבועה של אבותינו, שהיא כפי שיטת הגאונים המסכימים ומורים גם הם שצריך לחלוט את הבשר, והם לא אומרים שצריך לחלוט מיד לאחר המליחה.

יש להצביע גם על גירסת רב אחאי גאון בגמרא חולין, ואפיל לקדירה. לפ"ז יש מקור לחליטה בגמרא.

כדלקמן, ראיתי מה שחזר (פעם שלישית) להשיב על דברינו בזה במאמר שבספר עטיפת ציצית כהלכתה הנז"ל, בהקדמה לספר ילקוט יוסף שנדפס אחר כך. אבל כל הדברים יגעים, כי הרואה יראה שהעתיק בְּשִׁמְנוּ בהיפך ממש ממה שכתבנו במאמרנו שם בשיטת מהרי"ץ בדרך ההוראה בקהילותינו ק"ק תימן. כי אנחנו כתבנו שם בדף ע"ה בשם אאמור"ר שליט"א ששיטת מהרי"ץ שבדינים פוסקים כמרן השלחן ערוך, ובמנהגים כרבינו הרמב"ם. והוא הפך והעתיק שם בשמנו ששיטת מהרי"ץ שבדינים פוסקים כהרמב"ם ובמנהגים כהש"ע, וממילא כל האריכות שם אח"כ על זה היא אך למותר. ואדרבה. וכבר תפשו עליו בזה וכו' ע"כ. הדבר נשמע מוזר. וצ"ע].

השם ב"ה יזכה את בני הרה"ג משה שליט"א להוסיף עוד כהנה וכהנה, יעלה במנין ובבנין בעז"ה. פי אַרְבֵּי יָמִים וְשָׁנֹת חַיִּים, וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ [משלי ג', ב']. שיזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות, אכ"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת. השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה. אכ"ר.

המסקנא היא שאנחנו נוהגים מדורי דורות לחלוט בצורה מושלמת, ולא בתורת סלסול והידור. הכל מוסבר בספר באריכות, ובכדי שלא יהיו טעויות ממה שנדפס כעת בספר אור לציון, ראינו צורך להעמיד את הדברים על דיוקם.

דברי מרן שליט"א בשבח הספר "בנין משה" על הלכות שבת חלק ג' מאת הרה"ג משה רצאבי שליט"א, שיצא לאור השבוע.

כיון שאי אפשר לפתוח כעת בנושא חדש, אנחנו נסיים, רק נודיע כי יום בשורה לנו היום. יצא לאור ספר בנין משה חלק ג', בתלתא זימני הוא חזקה. [ואעפ"י שעדיין לא יצא חלק א' מסדרה זו, יש את פסקי מהרי"ץ הל' שבת עם בארות משה]. בני בכורי הרה"ג משה שליט"א זכה להוציא לאור ספר נפלא זה, המקיף את כל דיני בישול בשבת, שהייה חזרה והטמנה וכו'. מתן תורה מחדש, לרגל חג השבועות הבא לקראתנו לשלום, זמן מתן תורתנו.

הלכות בישול הן מקצוע גדול בתורה, ודרושים בכל בית הלכה למעשה. ואמנם עדיין לא זכיתי לעיין בספר בעצמו, כי לראשונה ראיתיו ממש עכשיו לפני השיעור, ואז נודע לי לראשונה. אולם להרב המחבר ישנה חזקה, שמוציא מידו דברים מתוקנים המנופים ב"ג נפא, ובודאי שספר זה בקודמיו הולך בדרך הנכונה והנכוחה.

זכינו שיצאו לאור הלכות שבת בפרוטרוט, בהיקף רב, כל מה שנוגע כיום למעשה לפי כל השכלולים וכו'. עד לאחרונה, רבים מבקשים מים ואין, כי בש"ע המקוצר צמצמתי בהלכות אלו מתוך כל מיני שיקולים, וברוך ה' שהוא זכה לפרוס את היריעה. ספר זה, הוא כמו השלמה והמשך לשלחן ערוך המקוצר.

[אחרי השיעור עיינתי בספר, ונוכחתי לראות שיש קשר לעניין שדיברנו מקודם לגבי הילקוט יוסף. דבר נוסף שבילקוט יוסף הופך דברים. בס' בניין משה זה דף ס"ז ד"ה ולעניין, כתוב

להם'ר המכשלה

דברי הרבנים הגאונים הכד"צ לכל מקהלות אשכנזים שליט"א ובראשם מרן הגאון רבי יוסף צבי דושינסקי שליט"א רב ואב"ד בעיה"ק ירושלם ורב ראשי להיהדות החרדית בארץ-ישראל.

בזה כ"ח מניא לסדר השמר לך פן תנקש אחריהם וגו'. בדבר חלק האנשים מתימן ומכאן אשר יצאו לתרבות רעה מכונים בשם חברת ארגון אבי דוד. אין לנו מה לחסוף על דברי הרבנים שליט"א. כי אם להודיע כי זה האיש הנקרא יחיא קאפה ידענו מה היה לו כי הוא מכבר מותר ומנודה מפי חכמי אר"י עוד בשנת תרע"ד על אשר התכרך בלבו לומר כי כשרירות לבו הולך ונתן לכתתו חוקים לא טובים ומשפטים על הוזה"ק וספרי קבלה הקדושים כל יחיה' בחס. וקיפח' את נשמות ישראל סבא וכבה מאור התורה והמצוה אצל כמה מצעירי ישראל התימנים תיפה עצמותיו ואף לחתוכה עם אנשי הכת החיה דכל שכן דפקרו מפי ואסור להתחבר עמהם אשר על כ.מסתרם' הבכה נפשם הממוסא, וסורו נא מעל אחלי האנשים הרשעים האלה ומכל מיני ארגונים' שלהם.

ופשיטא טובא שאין להם נאמנות על האיסורים וכל דבר שצריך נאמנות בענין כשרות כלל וכלל. וה' יברך את עמו ישראל בשלום בכ"מ שהם וכותר תרקיץ ויהיו הלומדים ומשכילים בנגלה ובנסתר.

כ"ד הבדי"ץ לכל מקהלות האשכנזים דפעה"ק ירושלם ת"ו

פנחס בהגר"י ז"ל עפשטיין מח"מ או"ת ומנחת ירושלם
גרשון יהודה זילברמאן
דוד הלוי יונגרייז

מקום חותם
ב"ד צדק לכל מקהלות האשכנזים
דפעה"ק ירושלם תובכ"א

יוסף צבי דושינסקי
רב ואב"ד למקהלות אשכנזים
'בעיה"ק ירושלם תובכ"א
ורב ראשי של היהדות החרדית
בארץ ישראל

ב"ה יום כ"ח מניא שנת תרצ"ד פעה"ק ירושלם ת"ו
חשכו עיני. לראות דברי בלע שנתפרסמו מאת קבוצה של אנשים המכנים את עצמם. ארגון אבי דוד. אשר פערו פיהם לבלי חוק לדבר עתק על צדיקו של עולם ולחרף מערכות אלקים חיים ספר הזוהר ושאר ספרי הקבלה בדברי חרוף וגדוף אשר תצלנה אזנים משמוע, ואמרתיו לא עת לחשות מלגלות קדונם ברכים וחגני סמלא בזה אחרי דברי הרבנים הגאונים הכדי"ץ שליט"א למחות על כבוד שמים וכבוד ספרי הפקובלים וספר הזוהר הקדוש, שנתקבלו ככל תפוצות ישראל ומימיהם אנו שותים בצחית הגלות, תאלמנה שפתי שקר המטילים דופי בקדשי שמים, ואחינו בני ישראל הנאמנים עם קדושו יסורו נא מעל אחלי האנשים הרשעים ויתרחקו מהם ומדבריהם כמטחוי קשת וימנעו מספרי קוסמים אלה לבערם מן העולם ולא ילכדו ח"ו במצודתם ומכשיכ שלא ילכו אחריהם ואחרי עצתם, וה' הטוב ברחמיו חסרובים ירחם שארית הפליטה וישמור את כרמו מקוצים ומסחבלי כרמים, ויטיב למוזבים ולירשים בלבותם להנחותם במעגלי צדק למען שמה ויזכנו לראות בביאת גוא'צ בכ"א ומלאה הארץ דעה את ה'.

כעתירת התותם למען כבוד חתורה.

יוסף צבי דושינסקי

מקום חותם
יוסף צבי דושינסקי
רב ואב"ד
לכל מקהלות אשכנזים
בעיה"ק ירושלם תובכ"א
ורב ראשי
להיהדות החרדית
בארץ ישראל